

# Notat om de statsstøttere- lige rammer, når offentligt fi- nansierede TDU-faciliteter stilles til rådighed for kom- merciel brug

**INDHOLD**

1.	INDLEDNING	3
2.	DEN STATSSTØTTERETLIGE RAMME FOR FINANSIERING AF TDU-FACILITER	4
2.1	Hvornår er der tale om statsstøtte?	4
2.1.1	Hvornår er der tale om statsmidler og/eller tilregnelse (betingelse nr. 1)?	5
2.1.2	Hvornår ydes der støtte til en ”virksomhed” (betingelse nr. 2)?	6
2.1.3	Hvornår opnår støttemodtageren en fordel (betingelse nr. 3)?	10
2.1.4	Hvornår er støtte selektiv (betingelse nr. 4)?	13
2.1.5	Hvornår fordrejer støtte konkurrencen og påvirker samhandlen (betingelse nr. 5)?	14
2.2	Kan statsstøtte til TDU-faciliteter gruppefritages?	15
2.2.1	Forskellige typer af støtte	16
2.2.2	Almindelige betingelser for gruppefritagelse	16
2.2.2.1	Tærskler for støtte (artikel 4)	16
2.2.2.2	Gennemsigtig støtte (artikel 5)	18
2.2.2.3	Tilskyndelsesvirkning (artikel 6)	18
2.2.2.4	Øvrige generelle betingelser	19
2.2.3	Særlige betingelser for gruppefritagelse af støtte til TDU-faciliteter	19
2.2.3.1	Investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (artikel 26)	20
2.2.3.2	Investeringsstøtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur (artikel 26a)	21
2.2.3.3	Støtte til innovationsklynger (artikel 27)	22
2.3	Individuel godkendelse	24
3.	MULIGHEDEN FOR GRUPPEFRITAGELSE AF DE SYV SAMARBEJDSMODELLER OG KLYNGEMODELLEN	25
3.1	Fælles for alle samarbejdsmodeller	25
3.2	Samarbejdsmodel nr. 1	26
3.3	Samarbejdsmodel nr. 2	27
3.4	Samarbejdsmodel nr. 3	29
3.5	Samarbejdsmodel nr. 4	31
3.6	Samarbejdsmodel nr. 5	32
3.7	Samarbejdsmodel nr. 6	33
3.8	Samarbejdsmodel nr. 7	33
3.9	Etablering af en TDU-facilitet som en innovationsklynge	34
4.	BILAG	37

## 1. INDLEDNING

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (herefter "UFS") arbejder med at implementere regeringens ønske om at etablere en række mindre, grønne TDU-faciliteter i Danmark.<sup>1</sup> En tilbagevendende udfordring ved samarbejder omkring etablering og drift af TDU-faciliteter består ifølge UFS i, at faciliteterne kan være dyre at etablere, og at såvel drift som brugen af faciliteterne kan kræve særlige kompetencer. For at opnå det bedst mulige udbytte af nye faciliteter kan det være relevant at etablere samarbejder mellem flere parter – heriblandt private – omkring faciliteterne.

Sådanne samarbejder mellem det offentlige og private kan rejse spørgsmål om, hvorvidt EU's regler om statsstøtte finder anvendelse og hvordan de i så fald overholdes. UFS har derfor bedt os om at redegøre for den statsstøtteretlige ramme for offentlige institutioners samarbejde med private om etablering og drift af TDU-faciliteter.

Vi har i samarbejde med UFS illustreret *syv standardmodeller og en klynge-model*, som ifølge UFS vil være de mest typiske måder at tilrettelægge de nævnte samarbejder på. I modellerne er det beskrevet, hvem der har ansvar for etableringen og driften (og finansieringen heraf) af TDU-faciliteterne, samt hvem der har adgang til at anvende dem. De syv standardmodeller og klynge-modellen er illustreret og beskrevet i **bilag 1** til notatet.

I det følgende redegøres først generelt for de statsstøtteretlige rammer, der gælder, når offentligt finansierede TDU-faciliteter stilles til rådighed for kommerciel brug (afsnit 2), herunder hvornår der kan være tale om statsstøtte (afsnit 2.1), om evt. statsstøtte til TDU-faciliteter kan gruppefritages (afsnit 2.2), samt en kort redegørelse for, hvornår Kommissionen kan godkende støtte individuelt (afsnit 2.3). Herefter følger en redegørelse for, hvilke kriterier der vil skulle iagttages under de syv samarbejdsmodeller og klynge-modellen, hvis støtte hertil skal gruppefritages (afsnit 3).<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> TDU-faciliteter betegner de såkaldte test-, demonstrations-, og udviklingsfaciliteter, der benyttes til at teste og demonstrere nye forskningsresultater og teknologier i produktions- og markedsnære sammenhænge, inden de kan fuldt implementeres i produktionen.

<sup>2</sup> Det er vores forståelse, at en effektiv implementering af de påtænkte samarbejder om TDU-faciliteter forudsætter, at de kan etableres *uden*, at der skal ske notifikation til Kommissionen. Vi har i det lys fokuseret på de regler og betingelser, der vil skulle overholdes i forbindelse med tilrettelæggelsen af samarbejderne, hvis de pågældende samarbejder enten slet ikke skal indebære statsstøtte, eller hvis statsstøtten i givet fald skal være gruppefritaget, og dermed undtaget fra pligten til at notificere til Kommissionen.

## 2. DEN STATSSTØTTERETLIGE RAMME FOR FINANSIERING AF TDU-FACILITER

Artikel 107, stk. 1, TEUF (Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde) indeholder et generelt forbud mod statsstøtte:

*”Bortset fra de i traktaterne hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med det indre marked, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.”*

Artikel 108, stk. 3, TEUF indeholder en stand still-forpligtelse, som indebærer, at medlemsstater som udgangspunkt ikke må iværksætte nye statsstøtteordninger eller tildele individuel støtte til en virksomhed uden forudgående anmeldelse (notifikation) til og godkendelse af Kommissionen. Artikel 107, stk. 2 og 3, TEUF indeholder en række undtagelsesbestemmelser, som giver Kommissionen mulighed for at erklære statsstøtte for forenelig med det indre marked.

Undtagelsesbestemmelserne er på en række områder udmøntet i afledte retsakter, herunder gruppefritagelsesforordninger, som giver mulighed for at yde visse former for støtte uden at foretage notifikation til Kommissionen, samt horisontale og sektorspecifikke retningslinjer (meddelelser og rammebestemmelser), som Kommissionen anvender i sin vurdering af, om en individuelt anmeldt støtteforanstaltning kan erklæres for forenelig med det indre marked og dermed godkendes.<sup>3</sup>

Statsstøtte, der tildeles uden Kommissionens forudgående godkendelse, og som ikke tildeles på grundlag af en gruppefritagelsesforordning (eller en de minimis-forordning), er ulovlig støtte, som vil kunne kræves tilbagebetalt fra støttemodtageren, hvis den er uforenelig med det indre marked.

### 2.1 Hvornår er der tale om statsstøtte?

Artikel 107, stk. 1, TEUF indeholder fem kumulative betingelser for, hvornår nationale støtteforanstaltninger indebærer statsstøtte:

1. Støtten skal ydes ved hjælp af *statsmidler* og skal kunne *tilregnes* staten.
2. Der skal ydes støtte til en *virksomhed* (økonomisk aktivitet).
3. Støtten skal indebære en *fordel* for modtageren.

---

<sup>3</sup> Der kan desuden gives statsstøtte uden, at det er nødvendigt at anmelde støtten til Kommissionen, hvis der er tale om såkaldt de minimis-støtte (dvs. støtte, der ydes til den samme virksomhed over en periode på tre år, og som ikke overstiger EUR 300.000), eller hvis der er tale om kompensation til leveringen af såkaldte ”tjenesteydelser af almindelig, økonomisk interesse”. Efter aftale er disse regler ikke behandlet i notatet.

4. Støtte skal være *selektiv*.
5. Støtten skal fordreje eller true med at fordreje *konkurrencevilkårene* og potentielt kunne påvirke *samhandlen* inden for EU.

At betingelserne er kumulative betyder, at de alle skal være opfyldt, førend statsstøttereglerne finder anvendelse og en foranstaltning kan anses for at udgøre statsstøtte.

Statsstøttebegrebet og de ovenfor anførte betingelser er nærmere uddybet i Kommissionens statsstøttebegrebsmeddelelse.<sup>4</sup> For så vidt angår støtte til forskning og udvikling, indeholder Kommissionens Rammebestemmelser for statsstøtte til forskning, udvikling og innovation (herefter ”rammebestemmelserne”)<sup>5</sup> i afsnit 2 endvidere en angivelse af, hvordan betingelserne i artikel 107, stk. 1, TEUF typisk behandles i forhold til støtte til forskning, udvikling og innovation.<sup>6</sup> I denne sammenhæng har især betingelsen om, at der skal ydes støtte til en virksomhed, og betingelsen om, at støtten skal indebære en (økonomisk) fordel, betydning.

De fem kumulative betingelser behandles i det følgende med særligt fokus på deres relevans i forhold til TDU-faciliteter.

### **2.1.1 Hvornår er der tale om statsmidler og/eller tilregnelser (betingelse nr. 1)?**

Hvorvidt der er tale om statsstøtte efter artikel 107, stk. 1, TEUF, afhænger for det første af, om støtten ydes direkte eller indirekte med *statsmidler*, og om det kan *tilregnes* staten. Der er tale om to kumulative betingelser, som dog oftest vurderes samlet.

Statsmidler omfatter *alle den offentlige sektors midler*,<sup>7</sup> herunder statslige (decentrale, føderale, regionale eller andre)<sup>8</sup> organers midler, og i visse tilfælde også private enheders midler. Offentlige virksomheders

---

<sup>4</sup> Kommissionens meddelelse af 19. juli 2016 om begrebet statsstøtte i artikel 107, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (C/2016/2946).

<sup>5</sup> Kommissionens meddelelse af 28. oktober 2022 om rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling og innovation (2022/C 414/01).

<sup>6</sup> Til illustration er den statsstøtteretlige vurdering af finansieringen af GTS-institutter, som Kommissionen foretog i sin afgørelse af 8. juni 2009 i N 617/2005 – Danmark – Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter – foretaget med udgangspunkt i de tidligere gældende rammebestemmelser for statsstøtte til forskning, udvikling og innovation.

<sup>7</sup> Rettens dom af 12. december 1996, Air France mod Kommissionen, T-358/94, EU:T:1996:194, præmis 56.

<sup>8</sup> EU-Domstolens dom af 14. oktober 1987, Tyskland mod Kommissionen, 248/84, EU:C:1987:437, præmis 17, Rettens dom af 6. marts 2002, Territorio Histórico de Álava m.fl. mod Kommissionen, forenede sager T-92/00 og 103/00, EU:T:2002:61, præmis 57.

midler er også statsmidler efter traktatens artikel 107, stk. 1, TEUF, når staten kan træffe bestemmelse om anvendelsen af disse midler, jf. meddelelsens pkt. 49.<sup>9</sup>

Om en støtteforanstaltning kan tilregnes staten, giver normalt ikke anledning til vanskeligheder, hvor det er en offentlig myndighed, der giver støttemodtageren en fordel. Det samme gælder, hvis en offentlig myndighed sætter et privat eller offentligt organ til at forvalte en foranstaltning, der indrømmer en fordel.<sup>10</sup>

Det følger af opgavebeskrivelsen fra UFS, under punkt 2, at redegørelsen skal tage udgangspunkt i, at ”fuldt offentligt finansierede faciliteter stilles til rådighed”. Det lægges på den baggrund til grund i det følgende, at når der afholdes omkostninger til etablering af TDU-faciliteter i forbindelse med samarbejderne, så sker dette med offentlige midler. Der vil således for de omhandlede TDU-faciliteter være tale om finansiering via statsmidler, jf. artikel 107, stk. 1, TEUF, og den første betingelse vil dermed være opfyldt.

### **2.1.2 Hvornår ydes der støtte til en ”virksomhed” (betingelse nr. 2)?**

Det er herudover en betingelse, at støtten ydes til en ”virksomhed”, hvilket i medfør af EU-Domstolens faste praksis er en enhed, der udøver en *økonomisk aktivitet*, uanset den pågældende enheds retlige form og finansieringsmåde.<sup>11</sup> Enhver aktivitet, der består i at *udbyde varer og tjenesteydelser på et marked*, er en økonomisk aktivitet.<sup>12</sup>

De relevante aktører i forhold til vurderingen af, om støtte ydes til en virksomhed i de i bilag 1 beskrevne samarbejdsmodeller, er (samlet set): private virksomheder, universiteter, erhvervsakademier og GTS-institutter.

---

<sup>9</sup> EU-Domstolens dom af 16. maj 2002, Frankrig mod Kommissionen (Stardust), C-482/99, EU:C:2002:294, præmis 38. Se også Domstolens dom af 29. april 2004, Grækenland mod Kommissionen, C-278/00, EU:C:2004:239, præmis 53 og 54, og Domstolens dom af 8. maj 2003, Italien og SIM 2 Multimedia SpA mod Kommissionen, forenede sager C-328/99 og C-399/00, EU:C:2003:252, præmis 33 og 34.

<sup>10</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 39.

<sup>11</sup> EU-Domstolens dom af 12. september 2000, Pavlov m.fl., forenede sager C-180/98-C-184/98, EU:C:2000:428, præmis 74.

<sup>12</sup> Kommissionens statsstøttebegrebsmeddelelse, pkt. 12, samt Domstolens dom af 16. juni 1987, Kommissionen mod Italien, 118/85, EU:C:1987:283, præmis 7, Domstolens dom af 18. juni 1998, Kommissionen mod Italien, C-35/96, EU:C:1998:303, præmis 36 og Domstolens dom af 12. september 2000, Pavlov m.fl., forenede sager C-180/98-C-184/98, EU:C:2000:428, præmis 75.

For så vidt angår private virksomheder, vil det – når virksomheden får adgang til at benytte TDU-faciliteterne – antageligvis være til understøttelse af dennes økonomiske aktivitet, og virksomhedsbetingelsen vil således være opfyldt.

For så vidt angår universiteter følger det af statsstøttebegrebsmeddelelsens punkt 31, at visse af universiteters og forskningsinstitutioners aktiviteter falder uden for statsstøttereplernes anvendelsesområde, idet de ikke har tilknytning til udøvelsen af økonomisk aktivitet, herunder

- a) Uddannelse med henblik på flere og bedre kvalificerede menneskelige ressourcer.
- b) Udførelse af uafhængig forskning og udvikling med henblik på at få mere viden og bedre forståelse, herunder forsknings- og udviklingssamarbejde.
- c) Formidling af forskningsresultater.

Danske erhvervsakademiers aktiviteter må som udgangspunkt være omfattet af samme vurdering, også selvom erhvervsakademier som udgangspunkt har mere fokus på udvikling end på forskning (sammenlignet med universiteter).

For så vidt angår GTS-institutterne, følger det af bekendtgørelse nr. 1775 af 30. november 2020 om godkendt teknologisk service, § 6, at for at opnå godkendelse som teknologisk serviceinstitut skal en almenyttig selvejende institution eller et almennyttigt aktieselskab være en forsknings- og videnformidlingsinstitution, jf. definitionen i punkt 1.3. ee) i Europa-Kommissionens meddelelse om rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling og innovation (2014/C 198/01).<sup>13</sup>

Punkt 1.3. ee) i 2014-rammebestemmelserne svarer til punkt 1.3. cc) i 2022-rammebestemmelserne, hvoraf følger, at »forsknings- og videnformidlingsinstitution« eller »forskningsinstitution« forstås som:

*”en enhed (f.eks. et universitet eller et forskningsinstitut, agenturer til teknologioverførsel, innovationsformidlere eller forskningsorienterede fysiske eller virtuelle samarbejdsenheder), uanset retlig status (offentligretlig eller privatretlig status) eller finansieringsform, hvis primære mål er at drive uafhængig grundforskning, industriel forskning eller foretage eksperimentel udvikling eller formidle resultaterne heraf gennem undervisning, offentliggørelse eller videnoverførsel. Hvis en sådan enhed udfører økonomiske aktiviteter, skal der særskilt redegøres for disse økonomiske aktiviteter finansiering, omkostninger og indtægter. Virksomheder, som kan øve*

<sup>13</sup> Rammebestemmelserne fra 2014 er erstattet af rammebestemmelserne fra 2022 (se reference i fodnote 5).

*afgørende indflydelse på en sådan enhed, for eksempel i deres egenskab af aktionærer eller medlemmer, må ikke have privilegeret adgang til de resultater, der opnås.” (vores understregning)*

Kommissionen har i rammebestemmelserne, pkt. 20, opregnet de forskningsaktiviteter, som Kommissionen generelt anser for at være af ikke-økonomisk karakter. Det gælder forskningsinstitutioners (som defineret ovenfor) og forskningsinfrastrukturers primære aktiviteter, herunder bl.a. *”uafhængig FoU [forskning og udvikling] med henblik på at opnå mere viden og bedre forståelse, herunder FoU-samarbejde, hvor forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen deltager i reelt samarbejde<sup>14</sup>”*.

I Kommissionens afgørelse om GTS-institutterne (se fodnote 6) konkluderede Kommissionen, at den offentlige finansiering af de aktiviteter, som GTS-institutterne udfører for f.eks. selv at udvikle knowhow, der stilles til rådighed for alle dele af erhvervslivet, ikke er en *kommerciel* aktivitet, jf. afgørelsens punkt 22 og 26.

Det følger endvidere af rammebestemmelsernes punkt 20, at Kommissionen anser følgende aktiviteter for at være af ikke-økonomisk karakter:

*(a) forskningsinstitutioners og forskningsinfrastrukturers primære aktiviteter:*

- i. uddannelse med henblik på flere og bedre kvalificerede menneskelige ressourcer. Offentlig uddannelse, der er organiseret inden for det nationale uddannelsessystem, som enten helt eller primært er finansieret af staten, og som er under statens tilsyn, anses for en ikkeøkonomisk aktivitet i overensstemmelse med retspraksis og Kommissionens beslutningspraksis og som forklaret i meddelelsen om statsstøttebegrebet og meddelelsen om tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse*
- ii. uafhængig FoU med henblik på at opnå mere viden og bedre forståelse, herunder FoU-samarbejde, hvor forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen deltager i reelt samarbejde*
- iii. bred formidling af forskningsresultater på et ikkeekskluderende og ikkediskriminerende grundlag, for eksempel gennem undervisning, databaser med fri tilgængelighed, fri publikation eller fri software*

---

<sup>14</sup> ”Reelt samarbejde” er defineret i rammebestemmelsernes pkt. 16, litra h), som: *”samarbejde mellem mindst to uafhængige parter om at udveksle viden eller teknologi eller om at nå et fælles mål baseret på arbejdsdeling, hvor parterne i fællesskab definerer samarbejdsprojektets omfang, bidrager til dets gennemførelse og deler risiko og resultater. En eller flere parter kan afholde alle projektomkostningerne og således fritage andre parter for de finansielle risici. Kontraktforskning og levering af forskningstjenester anses ikke for samarbejde.”*

(b) videnoverførselsaktiviteter, hvor de udføres enten af forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen (herunder deres afdelinger eller datterselskaber) eller i samarbejde med eller for en sådan enhed, og hvor alle fortjenester fra disse aktiviteter geninvesteres i forskningsinstitutionens eller forskningsinfrastrukturens primære aktiviteter. Disse aktiviteter har ikkeøkonomiske karakter påvirkes ikke ved, at tredjeparter leverer disse ydelser gennem åbne udbud.

Af rammebestemmelsernes punkt 19 følger, at hvis den samme enhed udfører aktiviteter af såvel økonomisk som ikke-økonomisk karakter, vil den offentlige finansiering af ikke-økonomiske aktiviteter ikke falde ind under traktatens artikel 107, stk. 1, TEUF, hvis de to former for aktiviteter, samt deres omkostninger, finansiering og indtægter, klart kan adskilles, således at krydssubsidiering af økonomiske aktiviteter kan undgås fuldstændigt. Den relevante enhed kan dokumentere, at omkostninger, finansiering og indtægter adskilles behørigt, ved hjælp af et årsregnskab.

I det omfang en samarbejdsmodel indebærer, at GTS-institutterne eller universiteterne har mulighed for at videresælge adgangen til faciliteterne til en virksomhed mod et vederlag, vil der dog i udgangspunktet være tale om en økonomisk aktivitet. Det fremgår således af rammebestemmelsernes pkt. 22:

*”Hvis forskningsinstitutioner eller forskningsinfrastrukturer anvendes til at udføre økonomiske aktiviteter, som f.eks. at udleje udstyr eller laboratorier til virksomheder, levere tjenester til virksomheder eller udføre kontraktforskning, betragtes den offentlige finansiering af disse økonomiske aktiviteter normalt som statsstøtte, jf. dog punkt 21.”*

Som det fremgår af det citerede afsnit, og henvisningen til rammebestemmelsernes pkt. 21, gælder dette dog ikke, hvis den økonomiske anvendelse forbliver rent accessorisk, dvs. svarer til en aktivitet, der er direkte knyttet til og nødvendig for driften af forskningsorganisationen eller forskningsinfrastrukturen, eller i sig selv er forbundet til dens væsentligste ikke-økonomiske anvendelse, og som er af begrænset omfang. Kommissionen anser dette for at være tilfældet, *”når der anvendes nøjagtig de samme input (såsom materiale, udstyr, arbejdskraft og fast realkapital) til de økonomiske aktiviteter som til de ikkeøkonomiske aktiviteter, og den kapacitet, der hvert år afsættes til sådanne økonomiske aktiviteter, ikke overstiger 20 % af den pågældende enheds samlede årlige kapacitet.”*, jf. rammebestemmelsernes pkt. 21. Dette vil sige, at hvis den økonomiske anvendelse ikke kan adskilles fra den ikke-økonomiske anvendelse, f.eks. hvis der er tale om en facilitet, som et universitet anvender til egne forskningsarbejder, og en privat virksomhed kan anvende samme facilitet, f.eks. et nærmere fastsat antal timer om ugen (som i så fald maks. må udgøre 20 % af den samlede kapacitet), hvor universitetet ikke anvender faciliteten, så forbliver den samlede aktivitet ikke-økonomisk.

Et andet eksempel er, at et universitet allerede har etableret en TDU-facilitet, og at der er kapacitet i overskud, som universitet gerne vil stille til rådighed for tredjeparter mod betaling. En sådan anvendelse

af TDU-faciliteten vil ikke gøre den samlede aktivitet økonomisk, *hvis* der anvendes de samme input (materiale, udstyr, arbejdskraft) som ved universitets anvendelse af faciliteten, *hvis* den kapacitet, der hvert år afsættes til brug af tredjeparter mod betaling, ikke overstiger 20 % af TDU-facilitetens samlede årlige kapacitet, og *hvis* det sikres, at tredjeparten betaler en markedspris for anvendelsen. Det er ikke nærmere defineret, hvordan ”den pågældende enheds samlede årlige kapacitet” skal opgøres, herunder om ”kapacitet” eksempelvis kan måles i tid eller plads, hvorfor der må være et skøn ved fastlæggelsen heraf.

Det fremgår i samme forbindelse af rammebestemmelsernes pkt. 23, at Kommissionen ikke anser det for økonomisk aktivitet, hvis en forskningsinstitution f.eks. udlejer udstyr til virksomheder, hvis den blot formidler hele den offentlige finansiering og enhver fordel, der måtte følge heraf, til den endelige modtager. Dette er betinget af, at:

- både den offentlige finansiering og enhver fordel ved en sådan finansiering er kvantificerbar og dokumenterbar, og der findes en passende ordning til at sikre, at den leveres videre til de endelige modtagere i sin helhed, f.eks. i form af lavere priser (litra a), og
- der ikke gives nogen yderligere fordele til formidleren, fordi denne enten udvælges gennem en åben udbudsprocedure, eller fordi den offentlige finansiering er til rådighed for alle enheder, der opfylder de nødvendige objektive betingelser, således at kunderne som endelige modtagere har ret til at erhverve tilsvarende ydelser fra en anden relevant formidler (litra b).

I disse tilfælde finder statsstøttere reglerne i stedet anvendelse på den endelige modtager, hvilket i de pågældende tilfælde vil være f.eks. de private virksomheder, der betaler for at anvende en TDU-facilitet, jf. rammebestemmelsernes pkt. 24.

### **2.1.3 Hvornår opnår støttemodtageren en fordel (betingelse nr. 3)?**

Det er for det tredje en betingelse efter artikel 107, stk. 1, TEUF, at støtten indebærer en *økonomisk fordel* for modtageren, som denne ikke kunne have opnået på normale markedsvilkår, dvs. uden statslig indgriben.<sup>15</sup> Det er kun foranstaltningens indvirkning på virksomheden, der er relevant, og derimod ikke årsagen til eller formålet med statens indgriben. Hver gang en virksomheds finansielle situation forbedres som følge af statslig indgriben på betingelser, der ikke svarer til normale *markedsvilkår*, er der

---

<sup>15</sup> EU-Domstolens dom af 11. juli 1996, SFEI m.fl., C-39/94, EU:C:1996:285, præmis 60, Domstolens dom af 29. april 1999, Spanien mod Kommissionen, C-342/96, EU:C:1999:210, præmis 41.

således tale om en fordel.<sup>16</sup> Det er endelig ikke afgørende, hvordan fordelene er udformet, og en fordel kan således både bestå i tildelingen af en positiv økonomisk fordel, og af fritagelse for en økonomiske byrde.<sup>17</sup>

Spørgsmålet om, hvornår der er tale om en fordel, som en virksomhed ikke kunne have opnået på markedsvilkår, afgøres generelt efter den såkaldte *markedsøkonomiske aktørtest*.

Formålet med den markedsøkonomiske aktørtest er at vurdere, om staten har givet en virksomhed en fordel ved ikke at handle som en markedsøkonomisk aktør i forbindelse med en bestemt transaktion. Derfor kan det heller ikke inddrages i testen, hvis staten har forfulgt andre hensyn end rent økonomiske, såsom f.eks. hensyn af mere almen politisk karakter. Den markedsøkonomiske aktørtest skal desuden laves på et ex ante-grundlag ud fra de oplysninger, der var tilgængelige på det tidspunkt, hvor der blev taget beslutning om indgrebet.<sup>18</sup>

Der findes en række metoder til at påvise, at en transaktion er sket på markedsvilkår:

- Den såkaldte "parri passu"-metode, hvor det påvises – ved transaktionsspecifikke markedsoplysninger – at tilsvarende transaktioner er blevet gennemført på samme vilkår af både offentlige enheder og private aktører, jf. statsstøttebegrebsmeddelelsens pkt. 84, i).<sup>19</sup> Denne metode kan dog indebære vanskeligheder i forhold til fastsættelse af betalingen for anvendelse af TDU-faciliteter, idet der ofte vil være tale om særlige eller unikke faciliteter, hvor der ikke umiddelbart findes sammenlignelige, tilsvarende transaktioner.
- Derudover kan det påvises ved afholdelse af udbud. Det indebærer, at staten skal kunne dokumentere, at f.eks. udlejningen af TDU-faciliteter er sket på baggrund en konkurrencepræget, gennemsigtig, ikkediskriminerende og ubetinget udbudsprocedure, jf. statsstøttebegrebsmeddelelsens pkt. 84, ii).<sup>20</sup>
- Markedsvilkår kan desuden påvises ved benchmarking, hvilket indebærer, at det dokumenteres, at transaktionen blev gennemført på samme betingelser, som sammenlignelige transaktioner er

---

<sup>16</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 67

<sup>17</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 68 og EU-Domstolens dom af 15. marts 1994, Banco Exterior de España, C-387/92, EU:C:1994:100, præmis 13, Domstolens dom af 19. september 2000, Tyskland mod Kommissionen, C-156/98, EU:C:2000:467, præmis 25, Domstolens dom af 19. maj 1999, Italien mod Kommissionen, C-6/97, EU:C:1999:251, præmis 15, Domstolens dom af 3. marts 2005, Heiser, C-172/03, EU: C:2005:130, præmis 36.

<sup>18</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 66-68.

<sup>19</sup> Denne metode er beskrevet nærmere i statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 86-88.

<sup>20</sup> Denne metode er beskrevet nærmere i statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 89-96.

---

blevet gennemført på af private aktører i sammenlignelige situationer.<sup>21</sup> Også denne metode kan indebære vanskeligheder i forhold til fastsættelse af betalingen for anvendelse af TDU-faciliteter, idet der ofte vil være tale om særlige eller unikke faciliteter.

- Endelig kan det påvises ved hjælp af andre metoder, herunder f.eks. såkaldte standardvurderingsmetoder.<sup>22</sup>

Vurderingen af, om støtte vil indebære en fordel, vil således navnlig bero på, om virksomheder, som får adgang til en facilitet mod betaling, betaler et vederlag for anvendelsen, der svarer til markedsværdien heraf.

Dette spørgsmål er behandlet nærmere af Kommissionen i afsnit 2.2 i rammebestemmelserne, hvor Kommissionen grundlæggende sonder imellem to typer samarbejder, nemlig forskning udført for virksomheder (kontraktforskning) og forskningssamarbejder.

De to begreber er ikke præcist defineret i rammebestemmelserne, men er beskrevet i bestemmelsernes pkt. 26 (kontraktforskning) og pkt. 28 (forskningssamarbejder).

I rammebestemmelsens pkt. 26 er det om kontraktforskning fastslået:

*”Hvis en forskningsinstitution eller forskningsinfrastruktur benyttes til at udføre kontraktforskning eller levere forskningstjenester til en virksomhed, som typisk fastsætter kontraktens betingelser og vilkår, ejer resultaterne af forskningsaktiviteterne og bærer risikoen for fiasko, vil der som regel ikke blive videregivet statsstøtte til virksomheden, hvis forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen modtager betaling af en passende størrelse for sine tjenester, navnlig hvis en af følgende betingelser er opfyldt:*

- (a) forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen leverer sine forskningstjenester eller kontraktforskning til markedspris, eller*
- (b) forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen, hvor der ikke findes noget marked herfor, leverer sine forskningstjenester eller kontraktforskning til en pris, der*

---

<sup>21</sup> Denne metode er beskrevet nærmere i statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 98-100.

<sup>22</sup> Disse metoder er beskrevet nærmere i statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 101 ff.

- *afspejler samtlige af tjenestens omkostninger og generelt omfatter en avance, som fastlægges på basis af den avance, som virksomheder i sektoren normalt anvender for sådanne tjenester, eller*
- *er resultatet af forhandlinger efter armslængdeprincippet, hvor forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen i sin egenskab af tjenesteleverandør forhandler sig frem til den størst mulige økonomiske fordel på det tidspunkt, hvor aftalen indgås, og hvor marginalomkostningerne som minimum dækkes.”<sup>23</sup>*

Tilsvarende er begrebet ”forskningssamarbejde” beskrevet i rammebestemmelsernes pkt. 29, på følgende måde:

*”Et projekt anses for at være udført via et reelt samarbejde, hvis mindst to uafhængige parter forfølger et fælles mål på grundlag af en arbejdsdeling og i fællesskab definerer dets omfang, deltager i udarbejdelsen af det, bidrager til gennemførelsen og deler de finansielle, teknologiske, videnskabelige og andre risici, der er forbundet hermed, samt resultaterne af projektet. En eller flere parter kan afholde alle projektomkostningerne og således fritage andre parter for de finansielle risici. De vilkår og betingelser, som indgår i et samarbejdsprojekt, navnlig for så vidt angår bidrag til dets omkostninger, delingen af risiko og resultater, formidling af resultater, adgang til og regler for fordeling af intellektuelle ejendomsrettigheder, skal være aftalt, inden projektet påbegyndes. Kontraktforskning og levering af forskningstjenester anses ikke for samarbejde.”*

Spørgsmålet om, hvornår der i sådanne samarbejder ydes indirekte statsstøtte, er behandlet yderligere i rammebestemmelsernes pkt. 29-31.

#### **2.1.4 Hvornår er støtte selektiv (betingelse nr. 4)?**

Det er for det fjerde en betingelse for, at der er tale om statsstøtte i medfør af artikel 107, stk. 1, TEUF, at støtten begunstiger *visse virksomheder eller visse produktioner* (selektivitet).

Det er kun de foranstaltninger, der giver visse virksomheder, visse grupper af virksomheder eller visse økonomiske sektorer en selektiv fordel, der kan udgøre statsstøtte.<sup>24</sup> Efter EU-Domstolens faste retspraksis, skal denne vurdering laves i forhold til ”andre virksomheder, der under hensyntagen til det formål,

---

<sup>23</sup> Det fremgår desuden af rammebestemmelsernes pkt. 27, at hvis ejerskabet eller adgangsrettighederne til den intellektuelle ejendomsret forbliver hos forskningsinstitutionen eller forskningsinfrastrukturen, skal markedsværdien heraf fratrækkes den pris, der skal betales for de pågældende tjenester.

<sup>24</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 117.

der forfølges med den pågældende foranstaltning, befinder sig i en tilsvarende faktisk og retlig situation”.<sup>25</sup>

Det er i Kommissionens meddelelse tilsvarende anført, at foranstaltninger med et helt generelt anvendelsesområde, som ikke kun begunstiger visse virksomheder eller visse produktioner, ikke falder inden for artikel 107, stk. 1. Det fremgår dog klart af retspraksis, at en foranstaltning, selv om den umiddelbart lader til at gælde for virksomheder generelt, godt kan være selektiv i et vist omfang og dermed anses for en foranstaltning, der er udformet, så den begunstiger visse virksomheder eller produktionen af visse varer.<sup>26</sup> Hverken et stort antal støtteberettigede virksomheder (eventuelt sågar alle virksomheder i en bestemt sektor) eller mangfoldigheden eller størrelsen af de sektorer, som virksomhederne tilhører, udgør et tilstrækkeligt grundlag for at konkludere, at en statslig foranstaltning udgør en generel økonomisk-politisk foranstaltning, hvis ikke alle økonomiske sektorer kan få gavn af foranstaltningen.<sup>27</sup>

### **2.1.5 *Hvornår fordrejer støtte konkurrencen og påvirker samhandlen (betingelse nr. 5)?***

Statsstøtte i medfør af artikel 107, stk. 1, TEUF, forudsætter endelig, som det femte, at den offentlige støtte fordrejer, eller truer med at fordreje, *konkurrencevilkårene*, og påvirker *samhandlen*. Der er tale om to forskellige betingelser, som dog i praksis oftest behandles samlet.<sup>28</sup>

Betingelsen om, at støtten skal fordreje eller true med at fordreje konkurrencevilkårene vil være opfyldt, hvis det er sandsynligt, at den tildelte støtte vil *forbedre modtagerens stilling* i konkurrencen i forhold til andre virksomheder, som den konkurrerer med.<sup>29</sup> I praksis betyder det, at konkurrencen generelt anses for at blive fordrejet, så snart en stat tildeler en økonomisk fordel til en virksomhed i en *liberaliseret sektor, hvor der er eller kunne være konkurrence*.<sup>30</sup>

---

<sup>25</sup> Se f.eks. Domstolens dom af 8. november 2001, C-143/99, *Adria-Wien Pipeline og Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, EU:C:2001:598, præmis 41.

<sup>26</sup> Domstolens dom af 29. juni 1999, *DMTransport*, C-256/97, EU:C:1999:332, præmis 27, Rettens dom af 6. marts 2002, *Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava m.fl. mod Kommissionen*, forenede sager T-127/99, T-129/99 og T-148/99, EU:T:2002:59, præmis 149.

<sup>27</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 118.

<sup>28</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 186.

<sup>29</sup> EU-Domstolens dom af 17. september 1980, *Philip Morris*, 730/79, EU:C:1980:209, præmis 11. Rettens dom af 15. juni 2000, *Alzetta*, forenede sager T-298/97, T-312/97 osv., EU:T:2000:151 præmis 80.

<sup>30</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 187 og Rettens dom af 15. juni 2000, *Alzetta*, forenede sager T-298/97, T-312/97 osv., EU:T:2000:151 præmis 141-147, Domstolens dom af 24. juli 2003, *Altmark Trans*, C-280/00, EU:C:2003:415.

Det kræves ikke, at fordrejningen af konkurrencevilkårene eller påvirkningen af samhandelen er betydelig eller væsentlig. Det forhold, at støttebeløbet er lavt, eller at modtagervirksomheden er lille, er således ikke i sig selv nok til at udelukke, at konkurrencevilkårene fordrejes eller trues med at blive fordrejet,<sup>31</sup> dog forudsat, at sandsynligheden for en sådan fordrejning ikke er rent hypotetisk.<sup>32</sup>

For så vidt angår betingelsen om samhandelspåvirkning, er det ikke er nødvendigt at fastslå, om støtten rent faktisk påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne, men blot om den kan antages at kunne påvirke samhandlen.<sup>33</sup>

Det fremgår i den forbindelse af EU-Domstolens faste retspraksis, at *"når en finansiel støtte, som ydes af en stat, styrker en virksomheds stilling i forhold til andre virksomheder, som den konkurrerer med i samhandelen inden for [Unionen], må det antages, at denne samhandel påvirkes af støtten"*.<sup>34</sup> Det er dog ikke tilstrækkeligt, at påvirkningen af samhandelen er rent hypotetisk eller formodet. Det skal således påvises, hvorfor foranstaltningen fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene, og kan antages at påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne på grundlag af foranstaltningens forventede virkninger.<sup>35</sup> Der skal imidlertid i praksis sædvanligvis ikke meget til, før betingelsen om konkurrenceforvridning og samhandelspåvirkning er opfyldt.

## 2.2 Kan statsstøtte til TDU-faciliteter gruppefritages?

Som anført ovenfor, skal nationale støtteforanstaltninger, der indebærer statsstøtte, i udgangspunktet anmeldes til Kommissionen med henblik på, at denne kan vurdere, om statsstøtten er forenelig med det indre marked. Det gælder dog ikke, hvis statsstøtten f.eks. er omfattet af de såkaldte gruppefritagelsesregler, hvor visse kategorier af statsstøtte godkendes på forhånd, og dermed undtages fra anmeldelsespligten. For så vidt angår TDU-faciliteterne er den relevante retsakt i denne sammenhæng den generelle

---

<sup>31</sup> Rettens dom af 29. september 2000, Confederación Española de Transporte de Mercancías mod Kommissionen, T-55/99, EU:T:2000:223, præmis 89, Domstolens dom af 24. juli 2003, Altmark Trans, C-280/00, EU:C:2003:415, præmis 81.

<sup>32</sup> EU-Domstolens dom af 24. juli 2003, Altmark Trans, C-280/00, EU:C:2003:415, præmis 79.

<sup>33</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 190 og EU-Domstolens dom af 14. januar 2015, Eventech mod Parking Adjudicator, C-518/13, EU:C:2015:9, præmis 65, Domstolens dom af 8. maj 2013, Libert m.fl., forenede sager C-197/11 og C-203/11, EU:C:2013:288, præmis 76.

<sup>34</sup> EU-Domstolens dom af 14. januar 2015, Eventech mod Parking Adjudicator, C-518/13, EU:C:2015:9, præmis 66, Domstolens dom af 8. maj 2013, Libert m.fl., forenede sager C-197/11 og C-203/11, EU:C:2013:288, præmis 77, Rettens dom af 4. april 2001, Friulia Venezia Giulia, T-288/97, EU:T:2001:115, præmis 41.

<sup>35</sup> Statsstøttebegrebsmeddelelsen, pkt. 195 og Rettens dom af 6. juli 1995, AITEC m.fl. mod Kommissionen, forenede sager T-447/93, T-448/93 og T-449/93, EU:T:1995:130, præmis 141.

gruppefritagelsesforordning, som indeholder særbestemmelser om støtte til forskning og udvikling.<sup>36</sup> Det bemærkes, at der pågår forhandlinger om en ny gruppefritagelsesforordning, og at dette notat muligvis skal opdateres, når en sådan foreligger.

### **2.2.1 Forskellige typer af støtte**

Hvis en støtteforanstaltning skal være gruppefritaget, forudsætter det i medfør af forordningens artikel 3, stk. 1, at den opfylder dels de *almindelige betingelser* i gruppefritagelsesforordningens kapitel I, dels de *særlige betingelser* i forordningens kapitel III. Der gælder dog forskellige betingelser (både almindelige og særlige) alt efter, hvilken *type af aktiviteter*, der gives støtte til. De forskellige aktivitetstyper kan bl.a. ses opregnet i indholdsfortegnelsen til forordningen.

For så vidt angår etablering af TDU-faciliteter, og konkret i forhold til de syv samarbejdsmodeller, vil de relevante bestemmelser i forordningen som udgangspunkt være investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (artikel 26) og investeringsstøtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur (artikel 26a). For så vidt angår klyngemodellen, vil den relevante bestemmelse være artikel 27 (støtte til innovationsklynger).

### **2.2.2 Almindelige betingelser for gruppefritagelse**

De almindelige betingelser for gruppefritagelse findes i forordningens kapitel I (artikel 1-9).

Artikel 1 regulerer forordningens anvendelsesområde, og regulerer dermed også områder, hvor forordningen ikke finder anvendelse (artikel 1, stk. 3-5). Forordningen finder bl.a. ikke anvendelse på støtte til kriseramte virksomheder, jf. artikel 1, stk. 4, litra c, hvilket derfor er relevant at indhente erklæring om i forbindelse med støtteansøgningen (**bilag 2**).

#### **2.2.2.1 Tærskler for støtte (artikel 4)**

Der gælder først og fremmest en række tærskler for, hvor høj støtte, der kan være fritaget fra notifikationspligten. De specifikke tærskler for støtte til forskning og udvikling findes i artikel 4, stk. 1, litra i, og afhænger som nævnt af, hvilken type støtte der gives. Af mulig relevans for TDU-faciliteter kan nævnes:

- Støtte til grundforskning, hvor tærsklen er 55 mio. euro pr. virksomhed pr. projekt.<sup>37</sup>

---

<sup>36</sup> Kommissionens forordning (EU) nr. 651/2014 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108. Der er foretaget en række efterfølgende ændringer til forordningen, som fremgår af den udgave af forordningen, der er konsolideret pr. 1. juli 2023.

<sup>37</sup> Begrebet ”grundforskning” er defineret i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 84 som ”eksperimentelt eller teoretisk arbejde, hovedsagelig med henblik på erhvervelse af ny viden om de grundlæggende årsager til fænomener og observerbare forhold uden direkte

- Støtte til industriel forskning, hvor tærsklen er 35 mio. euro pr. virksomhed pr. projekt.<sup>38</sup>
- Støtte til eksperimentel udvikling, hvor tærsklen er 25 mio. euro pr. virksomhed pr. projekt.<sup>39</sup>
- Støtte til gennemførlighedsundersøgelser,<sup>40</sup> hvor tærsklen er 8,25 mio. euro pr. undersøgelse.
- Investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur, hvor tærsklen er 35 mio. euro pr. infrastruktur.
- Investeringsstøtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur, hvor tærsklen er 25 mio. euro pr. infrastruktur
- Støtte til innovationsklynger,<sup>41</sup> hvor tærsklen er 10 mio. euro pr. klynge.

Det er vores forståelse, at støtten, der skal gives i forbindelse med de påtænkte samarbejder, som er illustreret i bilag 1, vil holde sig komfortabelt under de nævnte tærskler. Det er dog væsentligt at være opmærksom på, at der ved vurderingen af, om tærsklerne er overholdt, skal tages hensyn til, om der er kumuleret støtte til det pågældende projekt eller undersøgelse, jf. forordningens artikel 8.

---

*kommerciel anvendelse for øje*". Anvendelse af tærsklen er betinget af, at mere end halvdelen af de støtteberettigede projektkostninger vedrører aktiviteter, der falder inden for kategorien grundforskning.

<sup>38</sup> Begrebet "industriel forskning" er defineret i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 85 som "*planlagt forskning eller kritiske undersøgelser med henblik på erhvervelse af ny viden og nye færdigheder med det formål at udvikle nye produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser eller med henblik på en væsentlig forbedring af eksisterende produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser, herunder digitale produkter, processer eller tjenesteydelser inden for alle områder, teknologier, industrier eller sektorer (herunder, men ikke begrænset til, digitale industrier og teknologier såsom supercomputing, kvanteteknologi, blockchainteknologi, kunstig intelligens, cybersikkerhed, big data og cloudteknologi)*". Anvendelse af tærsklen er betinget af, at mere end halvdelen af de støtteberettigede projektkostninger påløber i forbindelse med aktiviteter, der falder inden for kategorien industriel forskning eller kategorierne industriel forskning og grundforskning taget under et.

<sup>39</sup> Begrebet "eksperimentel udvikling" er defineret i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 86 som "*erhvervelse, kombination, udformning og anvendelse af eksisterende videnskabelig, teknologisk, forretningsmæssig og anden relevant viden og færdigheder, der har som mål at udvikle nye eller forbedrede produkter, produktionsmetoder eller tjenesteydelser inden for alle områder, teknologier, industrier eller sektorer (herunder, men ikke begrænset til, digitale industrier og teknologier såsom supercomputing, kvanteteknologi, blockchainteknologi, kunstig intelligens, cybersikkerhed, big data og cloudteknologi eller edge computing)*". Anvendelse af tærsklen er betinget af, at mere end halvdelen af de støtteberettigede projektkostninger vedrører aktiviteter, der falder inden for kategorien eksperimentel udvikling.

<sup>40</sup> Begrebet "gennemførlighedsundersøgelser" er defineret i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 87 som "*evaluering og analyse af potentialet i et projekt, der sigter mod at støtte beslutningstagningsprocessen ved objektivt og rationelt at afdække styrker og svagheder, muligheder og risici samt kortlægge de ressourcer, der er nødvendige for at gennemføre projektet og i sidste ende udsigterne for et vellykket udfald*".

<sup>41</sup> Begrebet "innovationsklynge" er defineret i artikel 2, nr. 92, som "*strukturer eller organiserede grupper af uafhængige parter (såsom innovative opstartsvirksomheder, små, mellemstore og store virksomheder samt forsknings- og videnformidlingsorganisationer, forskningsinfrastruktur, afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur, digitale innovationsknudepunkter, nonprofitorganisationer og andre tilknyttede økonomiske aktører), som har til formål at stimulere innovativ aktivitet og nye metoder til samarbejde, herunder med digitale midler, gennem deling og/eller fremme af deling af faciliteter og udveksling af viden og ekspertise samt ved at bidrage effektivt til videnoverførsel, netværkssamarbejde, formidling af oplysninger og samarbejde mellem virksomheder og andre organisationer i klyngen*".

Det følger således af artikel 8, stk. 1, at der ved vurderingen af, om tærsklerne for anmeldelse i artikel 4, og de maksimale støtteintensiteter i kapitel III (se nærmere herom under afsnit 2.2.3), er overholdt, skal tages hensyn til den samlede statsstøtte til den aktivitet eller det projekt, hvortil der ydes støtte. I medfør af artikel 8, stk. 3, kan støtte med identificerbare støtteberettigede omkostninger, der er fritaget ved gruppefritagelsesforordningen, kumuleres med enhver anden statsstøtte, når de pågældende foranstaltninger vedrører forskellige, identificerbare støtteberettigede omkostninger (artikel 8, stk. 3, litra a), og anden statsstøtte til de samme støtteberettigede omkostninger, hvad enten de overlapper helt eller delvist, på betingelse af, at en sådan kumulering ikke medfører en overskridelse af den maksimale støtteintensitet eller det maksimale støtteleb, der finder anvendelse på støtten efter denne forordning (artikel 8, stk. 3, litra b).

#### 2.2.2.2 Gennemsigtig støtte (artikel 5)

Det er desuden en betingelse for fritagelse for notifikation, at der er tale om ”gennemsigtig støtte”, hvilket dækker over, at den såkaldte bruttosubventionsækvivalent<sup>42</sup> skal kunne forudberegnes præcist, uden at det er nødvendigt at foretage en risikovurdering. Det betyder i praksis, at det skal være gennemskueligt, hvilken pengemæssig værdi, støtten repræsenterer.

Vi mener ikke, at betingelsen om gennemsigtig støtte bør give anledning til udfordringer i forhold til den støtte, der skal ydes i forbindelse med de påtænkte samarbejder, idet vi forstår det sådan, at den støtte, der skal ydes til TDU-faciliteterne, består af et tilskud til etablering af faciliteten, jf. forordningens artikel 5, stk. 2, litra a.

#### 2.2.2.3 Tilskyndelsesvirkning (artikel 6)

Det er herudover et krav for fritagelse for notifikation, at den tildelte støtte har tilskyndelsesvirkning, jf. forordningens artikel 6, stk. 1. Det betyder i praksis, at myndighederne skal kunne påvise, at støtten har tilskyndet støttemodtageren til noget, som den ikke vil have foretaget sig uden støtten.

Betingelsen om tilskyndelsesvirkning anses i medfør af artikel 6, stk. 2, for at være opfyldt, hvis modtageren før projektets eller aktivitetens påbegyndelse har indgivet en *skriftlig støtteansøgning* til den pågældende medlemsstat, der indeholder oplysninger om:

- Virksomhedens navn og størrelse (litra a)
- En beskrivelse af projektet, herunder dets start- og slutdato (litra b)

---

<sup>42</sup> Begrebet ”bruttosubventionsækvivalent” er i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 22, defineret som ”støttelebet, hvis støtten var blevet ydet i form af et tilskud til støttemodtageren, før eventuelle fradrag af skatter og afgifter”.

- Projektets beliggenhed (litra c)
- En liste over projektkostningerne (litra d), samt støttetype (tilskud, lån, garanti, tilbagebetalingspligtigt forskud, egenkapitaltilførsel eller andet)
- Beløbet for den offentlige finansiering, som projektet kræver (litra e).

Dette vil således skulle sikres i forbindelse med tilrettelæggelsen af de konkrete samarbejder. **Bilag 3** indeholder en skabelon for en sådan ansøgning.

#### *2.2.2.4 Øvrige generelle betingelser*

Hvis gruppefritagelsesforordningen anvendes, skal det, i medfør af artikel 9, sikres, at støtteordningen offentliggøres i det standardiserede format, der er fastsat i bilag III til forordningen, og, at støtteordningens fulde ordlyd eller link hertil offentliggøres. Oplysningerne skal offentliggøres senest 6 måneder efter, at støtten er tildelt, og skal være tilgængelig i mindst 10 år fra det tidspunkt, hvor støtten senest blev tildelt.

Ordnningen og eventuelle senere ændringer skal notificeres til Kommissionen via Kommissionens elektroniske notifikationssystem senest 20 arbejdsdage efter foranstaltningens ikrafttræden, jf. forordningens artikel 11. Notifikationen skal foretages ved brug af det standardiserede format i bilag II til forordningen. Bilag II skal bl.a. indeholde link til støtteforanstaltningens fulde ordlyd. Det betyder, at der skal linkes til anmærkningen på finansloven og til vejledningen. Det skal også fremgå af bilag II, hvilken varighed støtteordningen har. Der skal herudover indsendes en årlig rapport til Kommissionen om anvendelsen af gruppefritagelsesforordningen.

Medlemsstaten er endvidere i medfør af artikel 12 forpligtet til at føre detaljerede registre over støtteforanstaltningen og den dokumentation, som er nødvendig for at fastslå, at betingelserne i gruppefritagelsesforordningen er opfyldt. Disse oplysninger skal opbevares i 10 år efter den seneste støttetildeling i medfør af ordningen. I Danmark registreres sådanne oplysninger via Erhvervsstyrelsen: Registrering af statsstøtte i EU's statsstøttere register | erhvervsstyrelsen.dk.

På Kommissionens skriftlige anmodninger skal medlemsstaten med en frist på 20 dage fremsende alle de oplysninger, som Kommissionen finder nødvendig for at føre tilsyn med, at finansieringen overholder gruppefritagelsesforordningen.

#### *2.2.3 Særlige betingelser for gruppefritagelse af støtte til TDU-faciliteter*

De særlige betingelser for gruppefritagelse af støtte til forskning, udvikling og innovation fremgår af kapitel III, afdeling 4 (artikel 25-30) i gruppefritagelsesforordningen, og er som anført ovenfor inddelt

efter, hvilken type aktivitet, der er tale om. Nedenfor gennemgås de særlige betingelser for investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (artikel 26), investeringsstøtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur (artikel 26a) og støtte til innovationsklynger (artikel 27).

### 2.2.3.1 Investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (artikel 26)

De særlige betingelser for gruppefritagelse af investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur findes i forordningens artikel 26. Ved ”forskningsinfrastruktur forstås i medfør af forordningens artikel 2, nr. 91 ”faciliteter, ressourcer og tilknyttede tjenester, som videnskaben anvender til forskning inden for de respektive fagområder, herunder videnskabeligt udstyr eller apparatursamlinger, vidensbaserede ressourcer som f.eks. samlinger, arkiver eller strukturerede videnskabelige data, adgangsgivende IKT-baserede infrastrukturer såsom netværk, databehandling, software og kommunikation eller enhver anden unik enhed, som er afgørende for at udføre forskning”. Denne bestemmelse vil være relevant at anvende på støtte til etablering af TDU-faciliteter, når et universitet eller et erhvervsakademi modtager offentlige midler til at etablere en TDU-facilitet, som de – foruden at anvende til egne forskningsaktiviteter – kan stille til rådighed for en tredjepart mod et vederlag.

Hvis en etableret forskningsinfrastruktur skal anvendes til både økonomiske og ikke-økonomiske aktiviteter, f.eks. til både universitetets/erhvervsakademiets egne forskningsaktiviteter, og til tilrådighedsstillelse for f.eks. private virksomheder, som kan købe sig adgang til faciliteten, er gruppefritagelse betinget af, at der føres adskilte regnskaber for deres respektive finansieringsforhold, omkostninger og indtægter på grundlag af konsekvent anvendte og objektivt begrundede omkostningsregnskabsprincipper, jf. artikel 26, stk. 2.

Gruppefritagelse er desuden betinget af, at den betaling, der opkræves for driften<sup>43</sup> eller anvendelsen af infrastrukturen, skal svare til markedsprisen, jf. artikel 26, stk. 3.

Derudover er det efter artikel 26, stk. 4, en betingelse, at det skal være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser. Virksomheder, som har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne ved infrastrukturen, kan indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

---

<sup>43</sup> Ordet ”driften” kan give anledning til uklarhed. I den engelske sprogudgave er bestemmelsen imidlertid formuleret således: ”The price charged for the operation or use of the infrastructure shall correspond to a market price”, og vi finder på det grundlag, at formålet med artikel 26, stk. 3, er at sikre, at den betaling der ydes for ibrugtagelsen (”operation”) og anvendelsen af infrastrukturen, skal svare til markedsprisen.

Gruppefritagelse er herudover betinget af, at den tildelte støtte ikke overstiger den tilladte støtte. Til brug for beregningen af den tilladte støtte, udgøres de støtteberettigede omkostninger af omkostningerne ved materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26, stk. 5, mens støtteintensiteten ikke må overstige 50 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26, stk. 6.

Det er endelig en betingelse for gruppefritagelse – når en forskningsinfrastruktur modtager offentlige midler til både økonomiske og ikke-økonomiske aktiviteter – at medlemsstaterne indfører et kontrolsystem og en tilbagebetalingsmekanisme for at sikre, at den gældende støtteintensitet ikke overskrides som følge af en stigning i andelen af de økonomiske aktiviteter i forhold til den forudsatte situation på tidspunktet for støttens tildeling, jf. artikel 26, stk. 7.

#### 2.2.3.2 *Investeringsstøtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur (artikel 26a)*

Støtte til etablering eller opgradering af afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur er forenelig med det indre marked efter traktatens artikel 107, stk. 3, og fritaget for anmeldelsespligten i traktatens artikel 108, stk. 3, forudsat at betingelserne i artikel 26a er opfyldt. Ved ”afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur” forstås *faciliteter, udstyr, kapacitet og ressourcer såsom prøvebænke, pilotlinjer, demonstratorer, afprøvningsfaciliteter eller living labs, samt tilknyttede supporttjenester, der hovedsagelig anvendes af virksomheder, især SMV’er, der søger støtte til afprøvning og forsøg med henblik på at udvikle nye eller forbedrede produkter, processer og tjenester samt at afprøve og opskalere teknologier for at gøre fremskridt inden for industriel forskning og eksperimentel udvikling*, jf. artikel 2, nr. 98a.

Af præambelbetragtning 11 til Kommissionens forordning 2023/1315 af 23. juni 2023<sup>44</sup> fremgår om støtte til afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur, at i modsætning til forskningsinfrastruktur anvendes afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur hovedsagelig til økonomiske aktiviteter og mere specifikt til levering af tjenesteydelser til virksomheder. Det fremgår også, at flere parter kan eje og drive en given afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur, og offentlige enheder og virksomheder kan anvende infrastrukturen i fællesskab. Bestemmelsen i artikel 26a vil således i særdeleshed være relevant, når private virksomheder og/eller GTS-institutter etablerer TDU-faciliteter.

Det er en betingelse for anvendelse af artikel 26a, at den pris, der opkræves for drift eller brug af infrastrukturen, skal svare til markedsprisen eller afspejle omkostningerne plus en rimelig avance i fravær af

---

<sup>44</sup> Kommissionens forordning (EU) 2023/1315 af 23. juni 2023 om ændring af forordning (EU) nr. 651/2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108 og af forordning (EU) 2022/2473 om forenelighed med det indre marked efter artikel 107 og 108 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde af visse kategorier af statsstøtte til virksomheder, der beskæftiger sig med fremstilling, forarbejdning og afsætning af fiskevarer og akvakulturprodukter.

en markedspris, jf. artikel 26a, stk. 2. Det skal endvidere være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser, jf. artikel 26a, stk. 3. Virksomheder, som har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne ved infrastrukturen, kan indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

De støtteberettigede omkostninger under artikel 26a er omkostningerne ved investering i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26a, stk. 4. Støtteintensiteten må ikke overstige 25 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26a, stk. 5.

Bestemmelsen indeholder i artikel 26a, stk. 6, mulighed for at forhøje støtteintensiteten til en maksimal støtteintensitet på henholdsvis 40 %, 50 % og 60 % af de støtteberettigede investeringsomkostninger for henholdsvis store, mellemstore og små virksomheder som følger:

- a) 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder,
- b) yderligere 10 procentpoint for grænseoverskridende afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, forudsat at mindst to medlemsstater yder offentlig finansiering, eller hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, der evalueres og udvælges på EU-plan,
- c) yderligere 5 procentpoint til afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, hvoraf mindst 80 % af den årlige kapacitet tildeles SMV'er.<sup>45</sup>

### 2.2.3.3 Støtte til innovationsklynger (artikel 27)

De særlige betingelser for gruppefritagelse af støtte til innovationsklynger findes i forordningens artikel 27. Bestemmelsen omfatter bl.a. investeringsstøtte til etablering eller opgradering af innovationsklyngerne, samt til driften heraf. Det kan således f.eks. være relevant at anvende bestemmelsen på

---

<sup>45</sup> Det følger af præambelbetragtning 30 til gruppefritagelsesforordningen, at den definition af SMV'er, der anvendes i forordningen, er baseret på definitionen i Kommissionens henstilling 2003/361/EF af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder. "Små virksomheder" er defineret som virksomheder, som beskæftiger under 50 personer, og som har en årlig omsætning eller en samlet årlig balance på ikke over 10 mio. EUR, jf. artikel 2, stk. 2, i bilag I til Kommissionens henstilling af 6. maj 2003. "Mellemstore virksomheder" er defineret som virksomheder, som beskæftiger under 250 personer, og som har en årlig omsætning på ikke over 50 mio. EUR eller en årlig samlet balance på ikke over 43 mio. EUR, jf. artikel 2, stk. 1, i bilag I til Kommissionens henstilling af 6. maj 2003.

gruppefritagelse af støtte, der er tildelt til en innovationsklynge<sup>46</sup> med henblik på etableringen eller driften af en TDU-facilitet.

Det er i medfør af artikel 27, stk. 2, en betingelse for gruppefritagelse af støtte til innovationsklynger, at støtten alene må ydes til den juridiske person, der driver innovationsklyngen (klyngeorganisationen).

Det skal efter artikel 27, stk. 3, desuden være muligt for flere brugere på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser at få adgang til klyngens lokaler, faciliteter og aktiviteter. Virksomheder, som har finansieret mindst 10 % af innovationsklyngens investeringsomkostninger, kan indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

Det er herudover en betingelse for gruppefritagelse, at den betaling, der opkræves for anvendelse af de til klyngen hørende faciliteter og for deltagelse i klyngens aktiviteter, skal svare til markedsprisen eller afspejle omkostninger, jf. artikel 27, stk. 4.

Endelig er det en betingelse for gruppefritagelse, at den tildelte støtte ikke overstiger den tilladte støtte. Det er i den forbindelse væsentligt at sondre mellem, om støtten ydes til etablering eller opgradering af innovationsklyngen, eller til driften heraf.

For så vidt angår etablering og opgradering af innovationsklyngerne, består de støtteberettigede udgifter i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 27, stk. 5, og støtteintensiteten for investeringsstøtte til innovationsklynger må i disse tilfælde ikke overstige 50 % af de støtteberettigede omkostninger.<sup>47</sup>

For så vidt angår støtte til driften af innovationsklynger, kan denne ydes i højst ti år, jf. artikel 27, stk. 7. De støtteberettigede omkostninger er i den forbindelse omkostninger til personale og administration i tilknytning til,

- aktivering af klyngen med henblik på at fremme samarbejde, informationsudveksling og tilrådgivningsstillelse eller formidling af specialiserede og tilpassede erhvervsstøttetjenester (litra a),

---

<sup>46</sup> Begrebet "innovationsklynge" er som tidligere nævnt defineret i forordningens artikel 2, stk. 1, nr. 92.

<sup>47</sup> Det fremgår yderligere af bestemmelsen, at støtteintensiteten kan forhøjes med 15 procentpoint for innovationsklynger i støtteberettigede områder, der opfylder betingelserne i traktatens artikel 107, stk. 3, litra a), og med 5 procentpoint for innovationsklynger i støtteberettigede områder, der opfylder betingelserne i traktatens artikel 107, stk. 3, litra c). Danmark har ingen områder, der er udpeget i medfør af artikel 107, stk. 3, litra a), men har en række områder udpeget i medfør af artikel 107, stk. 3, litra c). De specifikke områder kan ses i Kommissionens [afgørelse af 4. august 2022, Statsstøttesag SA.102201 \(2022/N\) – Danmark, Regionalstøttekort for Danmark \(1. januar 2022 – 31. december 2027\)](#).

- markedsføring af klyngen med henblik på at øge andelen af nye virksomheder eller organisationer i klyngen og at øge klyngens synlighed (litra b),
- forvaltning af klyngens faciliteter, organisering af uddannelsesprogrammer, workshops og konferencer til støtte for vidensdeling og netværk og grænseoverskridende samarbejde (litra c).<sup>48</sup>

Driftsstøtteintensiteten må ikke overstige 50 % af de samlede støtteberettigede omkostninger i den periode, hvor støtten ydes, jf. artikel 27, stk. 9.

### **2.3 Individuel godkendelse**

Hvis det ikke er muligt at holde finansieringen ude af statsstøttereglerne, og hvis det ikke er muligt eller relevant at få finansieringen gruppefritaget, kan der foretages en anmeldelse af støtten hos Kommissionen med henblik på at opnå en individuel godkendelse. Kommissionen kan således på grundlag af artikel 107, stk. 3, litra c), TEUF, betragte statsstøtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrøner i EU som forenelig med det indre marked, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse.

Rammebestemmelserne for statsstøtte til forskning og udvikling og innovation indeholder i afsnit 3 Kommissionens præcisering af, hvordan den anvender de fælles principper for forenelighedsvurderingen, og fastlægger, hvor det er relevant, specifikke betingelser for støtteordninger og supplerende betingelser for individuel støtte, som er underlagt anmeldelsespligten, jf. rammebestemmelsernes punkt 37. Efter aftale uddybes betingelserne ikke nærmere i dette notat. Der henvises til Kommissionens rammebestemmelser for yderligere uddybning.

---

<sup>48</sup> Gruppefritagelsesforordningens artikel 27, stk. 8.

### 3. MULIGHEDEN FOR GRUPPEFRITAGELSE AF DE SYV SAMARBEJDSMODELLER OG KLYNGEMODELLEN

I det følgende foretages en gennemgang af, hvilken/hvilke bestemmelse(r), der skal iagttages, hvis de syv standardmodeller, samt klyngemodellen, som er illustreret i bilag 1, skal kunne gruppefritages i overensstemmelse med gruppefritagelsesforordningen.

#### 3.1 Fælles for alle samarbejdsmodeller

Gruppefritagelse forudsætter for alle syv samarbejdsmodeller, samt klyngemodellen, at de almindelige betingelser i gruppefritagelsesforordningens kapitel I (artikel 1-9) er opfyldt. Dette indebærer, at den støtteydende myndighed skal sikre, at:

- Der ikke er tale om et område, som er undtaget gruppefritagelsesforordningens anvendelsesområde, jf. artikel 1, stk. 3-5, og at der ikke er tale om en "kriseramt virksomhed", jf. artikel 1, stk. 4, litra c (afsnit 2.2.2 ovenfor).
- Den tildelte støtte skal holde sig under de relevante tærskler, jf. artikel 4 (afsnit 2.2.2.1, ovenfor)
- Der skal være tale om gennemsigtig støtte, jf. artikel 5 (afsnit 2.2.2.2, ovenfor).
- Den tildelte støtte skal have tilskyndelsesvirkning, hvilket sikres ved, at støttemodtageren før projektets eller aktivitetens påbegyndelse har indgivet en skriftlig støtteansøgning, der indeholder en række nærmere angivne oplysninger, jf. artikel 6 og bilag 2 (afsnit 2.2.2.3, ovenfor).
- At de øvrige betingelser om offentliggørelse, notifikation og registrering af oplysninger overholdes (afsnit 2.2.2.4, ovenfor).

For så vidt angår de særlige betingelser for gruppefritagelse (artikel 26 og artikel 26a), kan der forekomme situationer, hvor der kan ydes gruppefritaget støtte under begge bestemmelser (til to forskellige støttemodtagere). Såfremt en TDU-facilitet både skal anvendes til *forskning* (artikel 26) og til *afprøvning og forskning* (artikel 26a), vil der kunne ydes støtte til de støtteberettigede omkostninger omfattet af henholdsvis artikel 26 og artikel 26a, forudsat, at der kan ske en adskillelse af omkostningerne til det ene hhv. det andet formål. Dette behandles nærmere nedenfor under de samarbejdsmodeller, hvor det evt. kan forekomme.

### 3.2 Samarbejdsmodel nr. 1

Idet det antages, at der i samarbejdsmodel nr. 1 ydes støtte til det pågældende universitets etablering af TDU-faciliteten, vil denne støtte kunne gruppefritages i medfør af artikel 26 i gruppefritagelsesforordningen om investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (hvorved bl.a. forstås faciliteter, ressourcer og tilknyttede tjenester, som videnskaben anvender til forskning inden for de respektive fagområder),<sup>49</sup> hvis betingelserne herfor, som beskrevet i afsnit 2.2.3.1 ovenfor, er opfyldt.

I den illustrerede model, er det forudsat, at et GTS-institut er ansvarlig for driften og kan anvende faciliteten, ligesom private virksomheder kan købe sig adgang til faciliteten mod betaling.

Universitetets facilitet vil således forventeligt blive anvendt til både økonomiske (GTS-institut og private virksomheder) og ikke-økonomiske aktiviteter (universitetets egen anvendelse), og universitetet, som får støtten, skal derfor føre adskilte regnskaber for aktiviteterens respektive finansieringsforhold, omkostninger og indtægter, på grundlag af konsekvent anvendte og objektivt begrundede omkostningsregnskabsprincipper i overensstemmelse med artikel 26, stk. 2.

Det er endvidere en betingelse for gruppefritagelsen, at den betaling, der opkræves for driften og/eller anvendelsen af faciliteten, skal svare til *markedsprisen*, hvilket vil sige, at både det GTS-institut, som i modellen er ansvarlig for driften, og de private virksomheder, som køber sig adgang til at anvende faciliteten, skal betale en markedspris herfor til universitetet. For så vidt angår det GTS-institut, der har bidraget til driften af TDU-faciliteten, vil instituttets omkostninger hertil kunne afspejles i den markedspris, som GTS-instituttet skal betale.

Det er endvidere en betingelse, at det skal være muligt for flere brugere at få adgang til faciliteten, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser.

De støtteberettigede omkostninger vil bestå af omkostningerne ved de materielle og immaterielle aktiver, der er indgået i etableringen, og støtteintensiteten er maksimalt 50 % af disse omkostninger.

---

<sup>49</sup> Universiteter har til opgave at drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau inden for sine fagområder, jf. universitetslovens § 2, stk. 1.<sup>49</sup> Universiteter kan samarbejde med det omgivende samfund, herunder eksempelvis GTS-institutter og private virksomheder, jf. universitetslovens § 2, stk. 3, og lovforslag nr. 125 af 15. januar 2003, de specielle bemærkninger til § 2, hvilket dog skal ske i forsknings- eller uddannelsesmæssigt øjemed.

### 3.3 Samarbejdsmodel nr. 2

I samarbejdsmodel nr. 2 etableres TDU-faciliteten *enten* i samarbejde mellem et GTS-institut og en privat virksomhed, som fordeler etableringsomkostningerne mellem sig, *eller* i samarbejde mellem et universitet og en privat virksomhed, som fordeler etableringsomkostningerne mellem sig.

I den første situation, hvor etableringen sker i samarbejde mellem et GTS-institut og en privat virksomhed, vil støtten kunne gruppefritages efter forordningens artikel 26a, hvorefter investeringsstøtte til etablering eller opgradering af afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur kan gruppefritages, forudsat at betingelserne herfor er opfyldt. Denne vurdering baserer sig på en antagelse om, at GTS-institut og den private virksomhed vil anvende faciliteten til økonomisk aktivitet.

GTS-instituttet, som i modellen er ansvarlig for driften, skal i medfør af artikel 26a, stk. 2, opkræve en markedspris for brug af infrastrukturen eller en pris, som afspejler omkostningerne plus en rimelig avance i fravær af en markedspris.

Det skal være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser, jf. artikel 26a, stk. 3.

Den private virksomhed, som har været med til at finansiere etableringsomkostninger, kan, hvis virksomheden har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne ved infrastrukturen, indrømmes præferentiell adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

De støtteberettigede omkostninger under samarbejdsmodel 2, er omkostningerne ved investering i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26a, stk. 4. Støtteintensiteten må ikke overstige 25 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26a, stk. 5.

Der er mulighed for at forhøje støtteintensiteten til en maksimal støtteintensitet på henholdsvis 40 %, 50 % og 60 % af de støtteberettigede investeringsomkostninger for henholdsvis store, mellemstore og små virksomheder, jf. artikel 26a, stk. 6, i følgende tilfælde:

- a) 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder,
- b) yderligere 10 procentpoint for grænseoverskridende afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, forudsat at mindst to medlemsstater yder offentlig finansiering, eller hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, der evalueres og udvælges på EU-plan,

- c) yderligere 5 procentpoint til afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, hvoraf mindst 80 % af den årlige kapacitet tildeles SMV'er.

I den anden situation, hvor etableringen sker i samarbejde mellem et universitet og en privat virksomhed, vil universitetet antageligvis skulle anvende faciliteten til forskning, jf. universitetslovens § 2, stk. 3, samt lovbemærkningerne hertil, mens den private virksomhed antageligvis vil anvende faciliteten til økonomisk aktivitet. Støtte til etableringsomkostningerne i denne situation vil kunne gruppefritages efter artikel 26, hvis der er tale om en forskningsinfrastruktur og artikel 26a, hvis der er tale om en afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur. Dette vil afhænge konkret af anvendelsen af faciliteten, jf. i denne retning præambelbetragtning 11 til Kommissionens forordning 2023/1315 af 23. juni 2023, hvoraf følger, at *"i modsætning til forskningsinfrastruktur anvendes afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur hovedsagelig til økonomiske aktiviteter og mere specifikt til levering af tjenesteydelser til virksomheder"*. I begge tilfælde er det en forudsætning, at de relevante betingelser er opfyldt.

Hvis anvendelsen af faciliteten er til forskning i henhold til artikel 2, nr. 91, finder forordningens artikel 26 anvendelse. I dette scenarie gælder følgende betingelser:

Idet det antages, at universitetet vil anvende faciliteten til ikke-økonomiske aktiviteter, mens den private virksomhed angiveligt vil anvende faciliteten til økonomisk aktivitet, skal der føres adskilte regnskaber for aktiviteterens respektive finansieringsforhold, omkostninger og indtægter på grundlag af konsekvent anvendte og objektivt begrundede omkostningsregnskabsprincipper.

Det skal endvidere sikres, at den betaling, der opkræves for anvendelsen af faciliteten, skal svare til *markedsprisen*, ligesom driften af faciliteten skal foregå på markedsvilkår. Også i dette tilfælde vil markedsløjen skulle opgøres i overensstemmelse med den markedsøkonomiske aktørtest, herunder de principper, der er beskrevet i rammebestemmelsernes pkt. 26 om kontraktforskning.

Det er endvidere en betingelse, at det skal være muligt for flere brugere at få adgang til faciliteten, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser. Hvis en enhed, som har været med til at etablere faciliteten, har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne, kan denne indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

De støtteberettigede omkostninger vil bestå af omkostningerne ved de materielle og immaterielle aktiver, der er indgået i etableringen, og støtteintensiteten er maksimalt 50 % af disse omkostninger.

Hvis anvendelsen af faciliteten er til økonomiske aktiviteter, og hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur i henhold til forordningens artikel 2, nr. 98a, kan støtte til investeringsomkostningerne gruppefritages efter artikel 26a, hvis betingelserne beskrevet ovenfor under den første situation (hvor GTS-instituttet etablerer) er opfyldt.

Den støtteydende myndighed skal foretage en konkret vurdering af, om TDU-facilitetens anvendelse og formål er omfattet af definitionen i forordningens artikel 2, nr. 91 om forskningsinfrastrukturer (f.eks. for så vidt angår universitetets anvendelse) og/eller definitionen i artikel 2, nr. 98a om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer (f.eks. for så vidt angår den private virksomheds anvendelse).

Såfremt TDU-faciliteten falder ind under begge definitioner, vil der kunne ydes støtte til de støtteberettigede omkostninger omfattet af henholdsvis artikel 26 og artikel 26 a, forudsat, at der kan ske en adskillelse af omkostningerne til det ene hhv. det andet formål. Dette kommer dog ikke til at være de samme støtteberettigede omkostninger, hvorfor der ikke opstår et spørgsmål om at sammenlægge støtten, jf. forordningens artikel 8.

### 3.4 Samarbejdsmodel nr. 3

I samarbejdsmodel nr. 3 etableres TDU-faciliteten af et erhvervsakademi, et universitet og et GTS-institut i samarbejde. De tre parter fordeler etableringsomkostningerne efter aftale og får alle adgang til at anvende faciliteten efterfølgende. GTS-instituttet bliver ansvarlig for driften, og kan give private virksomheder adgang til at anvende faciliteten mod betaling. Tilsvarende den anden situation under model 2, vil støtte til etableringsomkostningerne i denne model kunne gruppefritages efter artikel 26, hvis der er tale om en forskningsinfrastruktur og artikel 26a, hvis der er tale om en afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur. Dette vil afhænge konkret af anvendelsen af faciliteten, jf. i denne retning præambelbetragtning 11 til Kommissionens forordning 2023/1315 af 23. juni 2023, hvoraf følger, at *"i modsætning til forskningsinfrastruktur anvendes afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur hovedsagelig til økonomiske aktiviteter og mere specifikt til levering af tjenesteydelser til virksomheder"*. I begge tilfælde er det en forudsætning, at de relevante betingelser er opfyldt.

Hvis anvendelsen af faciliteten er til forskning i henhold til artikel 2, nr. 91, finder forordningens artikel 26 anvendelse. I dette scenarie gælder følgende betingelser:

Idet det antages, at erhvervsakademiet og universitetet vil anvende faciliteten til ikke-økonomiske aktiviteter, mens GTS-instituttet angiveligt vil anvende faciliteten til økonomisk aktivitet, herunder udleje til private virksomheder, skal der føres adskilte regnskaber for aktiviteterernes respektive finansieringsforhold, omkostninger og indtægter på grundlag af konsekvent anvendte og objektivt begrundede omkostningsregnskabsprincipper.

Det skal endvidere sikres, at den betaling, der opkræves for anvendelsen af faciliteten, skal svare til *markedsprisen*, ligesom driften af faciliteten skal foregå på markedsvilkår. Også i dette tilfælde vil markedslejen skulle opgøres i overensstemmelse med den markedsøkonomiske aktørtest, herunder de principper, der er beskrevet i rammebestemmelsernes pkt. 26 om kontraktforskning.

Det er endvidere en betingelse, at det skal være muligt for flere brugere at få adgang til faciliteten, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser. Hvis en enhed, som har været med til at etablere faciliteten, har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne, kan denne indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

De støtteberettigede omkostninger vil bestå af omkostningerne ved de materielle og immaterielle aktiver, der er indgået i etableringen, og støtteintensiteten er maksimalt 50 % af disse omkostninger.

Hvis anvendelsen af faciliteten er til økonomiske aktiviteter, og hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur i henhold til forordningens artikel 2, nr. 98a, kan støtte til investeringsomkostningerne gruppefritages efter artikel 26a, hvis følgende betingelser er opfyldt:

GTS-instituttet, som i modellen er ansvarlig for driften, skal i medfør af artikel 26a, stk. 2, opkræve en markedspris for brug af infrastrukturen eller en pris, som afspejler omkostningerne plus en rimelig avance i fravær af en markedspris.

Det skal være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser, jf. artikel 26a, stk. 3.

De støtteberettigede omkostninger er omkostningerne ved investering i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26a, stk. 4. Støtteintensiteten må ikke overstige 25 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26a, stk. 5.

Der er mulighed for at forhøje støtteintensiteten til en maksimal støtteintensitet på henholdsvis 40 %, 50 % og 60 % af de støtteberettigede investeringsomkostninger for henholdsvis store, mellemstore og små virksomheder, jf. artikel 26a, stk. 6, i følgende tilfælde:

- a) 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder,

- b) yderligere 10 procentpoint for grænseoverskridende afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, forudsat at mindst to medlemsstater yder offentlig finansiering, eller hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, der evalueres og udvælges på EU-plan,
- c) yderligere 5 procentpoint til afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, hvoraf mindst 80 % af den årlige kapacitet tildeles SMV'er.

Den støtteydende myndighed skal foretage en konkret vurdering af, om TDU-facilitetens anvendelse og formål er omfattet af definitionen i forordningens artikel 2, nr. 91 om forskningsinfrastrukturer (f.eks. for så vidt angår universitetets anvendelse) og/eller definitionen i artikel 2, nr. 98a om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer (f.eks. for så vidt angår GTS-instituttets anvendelse).

Såfremt TDU-faciliteten falder ind under begge definitioner, vil der kunne ydes støtte til de støtteberettigede omkostninger omfattet af henholdsvis artikel 26 og artikel 26 a, forudsat, at der kan ske en adskillelse af omkostningerne til det ene hhv. det andet formål. Dette kommer dog ikke til at være de samme støtteberettigede omkostninger, hvorfor der ikke opstår et spørgsmål om at sammenlægge støtten, jf. forordningens artikel 8.

### **3.5 Samarbejdsmodel nr. 4**

I samarbejdsmodel nr. 4 etablerer et GTS-institut eller en privat virksomhed TDU-faciliteten i samarbejde med en uddannelses- eller videninstitution, idet GTS-instituttet eller virksomheden afholder etableringsomkostningerne og er ansvarlig for driften.

Idet det forudsættes, at både GTS-instituttet og virksomheden vil anvende faciliteten til økonomiske aktiviteter, er der ikke forskel på behandlingen af GTS-instituttet hhv. den private virksomhed, som derfor vil blive behandlet samlet nedenfor. Støtte til etableringsomkostningerne i denne model vil ligeledes kunne gruppefritages efter artikel 26a, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

GTS-instituttet eller den private virksomhed, som bliver ansvarlig for driften, skal i medfør af artikel 26a, stk. 2, opkræve en markedspris for brug af infrastrukturen eller en pris, som afspejler omkostningerne plus en rimelig avance i fravær af en markedspris.

Det skal være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser, jf. artikel 26a, stk. 3.

Den private virksomhed, som har været med til at finansiere etableringsomkostninger, kan, hvis virksomheden har finansieret mindst 10 % af investeringsomkostningerne ved infrastrukturen, indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser (og omvendt, hvis den private virksomhed driver

faciliteten, og GTS-instituttet skal have adgang). For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige.

De støtteberettigede omkostninger under samarbejdsmodel 2, er omkostningerne ved investering i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26a, stk. 4. Støtteintensiteten må ikke overstige 25 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26a, stk. 5.

Der er mulighed for at forhøje støtteintensiteten til en maksimal støtteintensitet på henholdsvis 40 %, 50 % og 60 % af de støtteberettigede investeringsomkostninger for henholdsvis store, mellemstore og små virksomheder, jf. artikel 26a, stk. 6, i følgende tilfælde:

- a) 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder,
- b) yderligere 10 procentpoint for grænseoverskridende afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, forudsat at mindst to medlemsstater yder offentlig finansiering, eller hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, der evalueres og udvælges på EU-plan,
- c) yderligere 5 procentpoint til afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, hvoraf mindst 80 % af den årlige kapacitet tildeles SMV'er.

### **3.6 Samarbejdsmodel nr. 5**

I samarbejdsmodel nr. 5 er det *enten* et GTS-institut *eller* et universitet, som er ansvarlig for etablering og drift. Idet det antages, at et GTS-institut vil anvende faciliteten til økonomiske aktiviteter, mens et universitet vil anvende faciliteten til forskning, vil vurdering af samarbejdsmodel nr. 5 afhænge af, om det er den ene eller den anden part, der er ansvarlig for etablering og drift.

Hvis et universitet er ansvarlig for etablering og drift, og hvis universitet lader private virksomheder få adgang til faciliteten mod betaling, skal betingelserne som anført under samarbejdsmodel nr. 1 (afsnit 3.2. ovenfor) opfyldes, førend støtte til etableringsomkostningerne kan gruppefritages i medfør af artikel 26.

Hvis det derimod er GTS-instituttet, som er ansvarlig for etablering og drift, skal betingelserne som anført under samarbejdsmodel nr. 4 (afsnit 3.4 ovenfor) opfyldes, førend støtte til etableringsomkostningerne kan gruppefritages i medfør af artikel 26a.

### 3.7 Samarbejdsmodel nr. 6

I samarbejdsmodel nr. 6 er det forudsat, at en privat virksomhed er ansvarlig for etableringen, herunder afholdelse af etableringsomkostninger, samt den efterfølgende drift. Den private virksomhed har mulighed for at tilbyde private virksomheder adgang til faciliteten mod betaling.

Støtten til etablering af faciliteten i samarbejdsmodel nr. 6, kan gruppefritages efter artikel 26a, hvis betingelserne heri er opfyldt.

Den private virksomhed skal i medfør af artikel 26a, stk. 2, opkræve en markedspris for brug af infrastrukturen eller en pris, som afspejler omkostningerne plus en rimelig avance i fravær af en markedspris.

Det skal være muligt for flere brugere at få adgang til infrastrukturen, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser, jf. artikel 26a, stk. 3.

De støtteberettigede omkostninger under samarbejdsmodel 2, er omkostningerne ved investering i materielle og immaterielle aktiver, jf. artikel 26a, stk. 4. Støtteintensiteten må ikke overstige 25 % af de støtteberettigede omkostninger, jf. artikel 26a, stk. 5.

Der er mulighed for at forhøje støtteintensiteten til en maksimal støtteintensitet på henholdsvis 40 %, 50 % og 60 % af de støtteberettigede investeringsomkostninger for henholdsvis store, mellemstore og små virksomheder, jf. artikel 26a, stk. 6, i følgende tilfælde:

- a) 10 procentpoint for mellemstore virksomheder og 20 procentpoint for små virksomheder,
- b) yderligere 10 procentpoint for grænseoverskridende afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, forudsat at mindst to medlemsstater yder offentlig finansiering, eller hvis der er tale om afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, der evalueres og udvælges på EU-plan,
- c) yderligere 5 procentpoint til afprøvnings- og forsøgsinfrastrukturer, hvoraf mindst 80 % af den årlige kapacitet tildeles SMV'er.

### 3.8 Samarbejdsmodel nr. 7

I samarbejdsmodel nr. 7 er det forudsat, at et universitet er ansvarlig for etableringen, herunder afholdelse af etableringsomkostninger, samt den efterfølgende drift. Universitetet har mulighed for at tilbyde private virksomheder adgang til faciliteten mod betaling.

---

I det omfang, at universitetet anvender TDU-faciliteten til egne ikke-økonomiske aktiviteter, vil finansieringen til etableringen ikke udgøre statsstøtte omfattet af artikel 107, stk. 1, TEUF. I det tilfælde vil der ikke være behov for at få støtten gruppefritaget.

Når universitetet udlejer adgang til faciliteten til private virksomheder mod betaling, bliver denne aktivitet imidlertid økonomisk. Støtten til etablering af faciliteten kan gruppefritages efter artikel 26, hvis betingelserne heri er opfyldt.

Idet universitetet således vil anvende faciliteten til både økonomiske og ikke-økonomiske aktiviteter, skal der føres adskilte regnskaber for aktiviteterernes respektive finansieringsforhold, omkostninger og indtægter på grundlag af konsekvent anvendte og objektivt begrundede omkostningsregnskabsprincipper.

Det skal endvidere sikres, at den betaling, der opkræves for anvendelsen af faciliteten, skal svare til *markedsprisen*. Også i dette tilfælde vil markedslejen skulle opgøres i overensstemmelse med den markedsøkonomiske aktørtest, herunder de principper, der er beskrevet i rammebestemmelsernes pkt. 26 om kontraktforskning.

Det er endvidere en betingelse, at det skal være muligt for flere brugere at få adgang til faciliteten, og adgangen skal gives på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser.

De støtteberettigede omkostninger vil bestå af omkostningerne ved de materielle og immaterielle aktiver, der er indgået i etableringen, og støtteintensiteten er maksimalt 50 % af disse omkostninger.

I tilfælde af, at et universitet allerede har etableret en TDU-facilitet, og universitet vil stille overskydende kapacitet til rådighed mod betaling til tredjeparter, vil forholdet ikke kunne gruppefritages efter forordningen, da gruppefritaget støtte under artikel 26 kun angår etableringsomkostningerne. En sådan anvendelse af TDU-faciliteten vil imidlertid ikke udgøre statsstøtte, såfremt den private virksomheds brug af faciliteten er *uadskillelig* i forhold til universitets brug, såfremt den kapacitet, der hvert år afsættes til tredjeparters brug, *ikke overstiger 20 %* af TDU-facilitetens samlede årlige kapacitet, og *hvis* det sikres, at tredjeparten betaler en markedspris for anvendelsen, jf. nærmere herom i afsnit 2.1.2.

### **3.9 Etablering af en TDU-facilitet som en innovationsklynge**

Som et alternativ til de gennemgåede samarbejdsmodeller vil støtte til en TDU-facilitet som udgør en *innovationsklynge* ligeledes kunne gruppefritages, hvis betingelserne herfor er opfyldt, herunder de særlige betingelser i artikel 27. I modsætning til artikel 26 og 26a, som kun giver adgang til at gruppefritage støtte til *etablering*, giver artikel 27 mulighed for også at yde *driftsstøtte*.

Ved en "innovationsklynge" forstås i medfør af artikel 2, nr. 92 "strukturer eller organiserede grupper af uafhængige parter (såsom innovative opstartsvirksomheder, små, mellemstore og store virksomheder samt forsknings- og videnformidlingsorganisationer, forskningsinfrastruktur, afprøvnings- og forsøgsinfrastruktur, digitale innovationsknudepunkter, nonprofitorganisationer og andre tilknyttede økonomiske aktører), som har til formål at stimulere innovativ aktivitet og nye metoder til samarbejde, herunder med digitale midler, gennem deling og/eller fremme af deling af faciliteter og udveksling af viden og ekspertise samt ved at bidrage effektivt til videnoverførsel, netværkssamarbejde, formidling af oplysninger og samarbejde mellem virksomheder og andre organisationer i klyngen".

I medfør af artikel 27, stk. 2 kan der ydes investeringsstøtte til ejeren af innovationsklyngen og driftsstøtte til operatøren af innovationsklyngen. Når operatøren ikke er ejeren, kan denne enten have juridisk personlighed eller være et virksomhedskonsortium uden særskilt juridisk personlighed. Under alle omstændigheder skal der føres særskilt regnskab over omkostninger og indtægter for hver aktivitet (ejerskab, drift og brug af klyngen) i henhold til hver virksomheds gældende regnskabsstandarder.

Det skal være muligt for flere brugere på gennemsigtige og ikkediskriminerende betingelser at få adgang til klyngens lokaler, faciliteter og aktiviteter, jf. artikel 27, stk. 3. Virksomheder, som har finansieret mindst 10 % af innovationsklyngens investeringsomkostninger, kan indrømmes præferentiel adgang på mere favorable betingelser. For at undgå overkompensation skal en sådan adgang stå i et rimeligt forhold til virksomhedens bidrag til investeringsomkostningerne, og disse betingelser skal gøres offentligt tilgængelige. Gebyrerne ved anvendelse af klyngens faciliteter og deltagelse i klyngens aktiviteter skal svare til markedsprisen eller afspejle omkostningerne inklusive en rimelig avance, jf. artikel 27, stk. 4.

Det følger af artikel 27, stk. 5, at der kan ydes investeringsstøtte til etablering eller opgradering af innovationsklyngerne og at de støtteberettigede omkostninger består i materielle og immaterielle aktiver.

I medfør af artikel 27, stk. 6, må støtteintensiteten for investeringsstøtte til innovationsklynger ikke overstige 50 % af de støtteberettigede omkostninger. Støtteintensiteten kan forhøjes med 5 procentpoint for innovationsklynger i støtteberettigede områder, der opfylder betingelserne i traktatens artikel 107, stk. 3, litra c).

Der kan ydes støtte til drift af innovationsklynger, men højst ti år, jf. artikel 27, stk. 7. De støtteberettigede omkostninger i forbindelse med driftsstøtte til innovationsklynger er i medfør af artikel 27, stk. 8 omkostninger ved personale og administration (herunder generalomkostninger) i tilknytning til:

- a) aktivering af klyngen med henblik på at fremme samarbejde, informationsudveksling og tilrådhedsstillelse eller formidling af specialiserede og tilpassede erhvervsstøttetjenester

- b) markedsføring af klyngen med henblik på at øge andelen af nye virksomheder eller organisationer i klyngen og at øge klyngens synlighed
  
- c) forvaltning af klyngens faciliteter, organisering af uddannelsesprogrammer, workshops og konferencer til støtte for vidensdeling og netværk og grænseoverskridende samarbejde.

Driftsstøtteintensiteten må ikke overstige 50 % af de samlede støtteberettigede omkostninger i den periode, hvor støtten ydes, jf. artikel 27, stk. 9.

4. **BILAG**

Bilag 1: Illustration af de 7 samarbejdsmodeller

Bilag 2: Standarderklæring om anvendelse af gruppefritagelsesforordningen

Bilag 3: Skabelon til skriftlig støtteansøgning